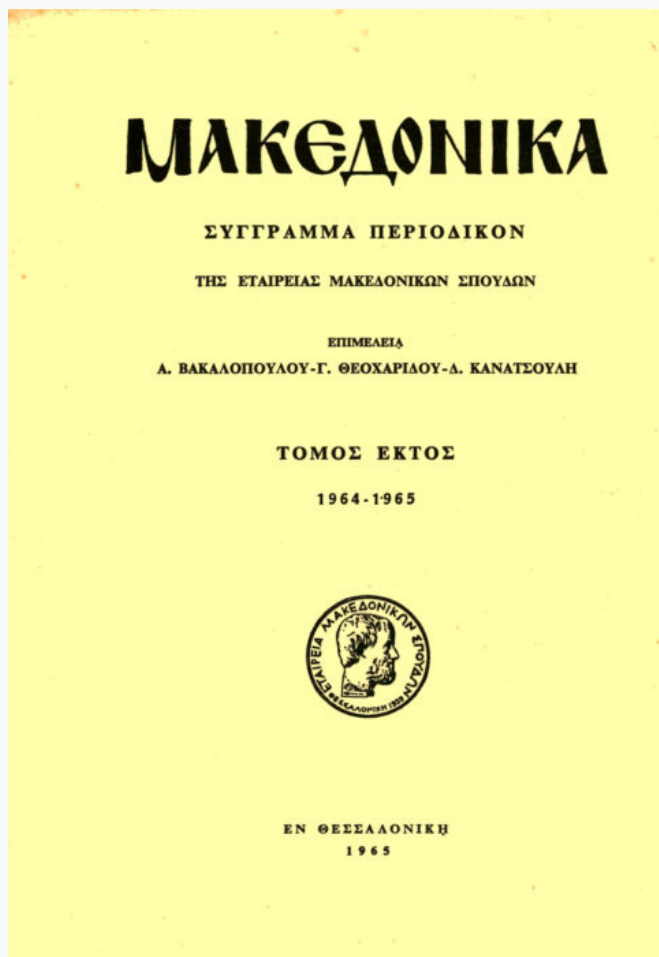

Μακεδονικά

Τόμ. 6, Αρ. 1 (1965)

Ένα άγνωστο χειρόγραφο του Γεωργίου Ζαβίρα στη βιβλιοθήκη του Σαιντεντρέ της Ουγγαρίας: "θέματα όπου επηρεδίδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τω τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνο Εμμανουήλ"

Εντέν Φιούβες

doi: [10.12681/makedonika.461](https://doi.org/10.12681/makedonika.461)

Copyright © 2014, Εντέν Φιούβες

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Φιούβες Ε. (1965). Ένα άγνωστο χειρόγραφο του Γεωργίου Ζαβίρα στη βιβλιοθήκη του Σαιντεντρέ της Ουγγαρίας: "θέματα όπου επηρεδίδεν ο Γεώργιος Ζαβίρας τω τότε μαθητή αυτού Κωνσταντίνο Εμμανουήλ". *Μακεδονικά*, 6(1), 99–105. <https://doi.org/10.12681/makedonika.461>

ΕΝΑ ΑΓΝΩΣΤΟ ΧΕΙΡΟΓΡΑΦΟ ΤΟΥ ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΖΑΒΙΡΑ
ΣΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΤΟΥ ΣΑΙΝΤΕΝΤΡΕ ΤΗΣ ΟΥΓΓΑΡΙΑΣ: «ΘΕΜΑΤΑ
ΟΠΟΥ ΕΠΑΡΕΔΙΔΕΝ Ο ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΑΒΙΡΑΣ ΤΩ ΤΟΤΕ ΜΑΘΗΤΗ
ΑΥΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΩ ΕΜΜΑΝΟΥΗΛ».

Δημοσιεύουμε παρακάτω ένα άγνωστο ως σήμερα χειρόγραφο του Σιατιστινού λογίου Γεωργίου Ζαβίρα, το οποίο βρέθηκε στη βιβλιοθήκη της έλληνορθόδοξης επισκοπής του Szentendre της Ουγγαρίας (ἀριθ. χφ. Ez IV). Το χειρόγραφο αυτό, που πιάνει δέκα σελίδες χωρισμένες σε δυο στήλες (δεξιά το έλληνικό κείμενο και ἀριστερά ή ούγγρικη μετάφραση), περιλαμβάνεται, χωρίς ἀρίθμηση, ανάμεσα σε δυο κεφάλαια ενός άλλου έργου του Ζαβίρα, της μετάφρασης των βίων του Κορνηλίου Νέπωτος, ή οποία ως σήμερα θεωρούνταν χαμένη¹. Το τελευταίο αυτό χειρόγραφο φέρει τὸν τίτλο «Ἐκ τῶν τοῦ Γεωργίου Ζαβίρα τοῦ ἐκ Σιατίστης τῆς Μακεδονίας, ἐστὶ δὲ ἡ βίβλος Cornelli Nepotis Κορνελίου Νέπωτος, ἦν μετήνεγκεν ἐκ τῆς λατινίδος εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν ὁ αὐτὸς Γεώργιος Ζαβίρας» καὶ χρονολογία 1793· τὸ ἴδιο ἔτος πρέπει νὰ θεωρήσουμε καὶ ὡς χρονολογία, κατὰ τὴν ὁποία γράφτηκε καὶ τὸ χειρόγραφο, πού δημοσιεύουμε, μιὰ καὶ αὐτὸ δὲν ἔχει ἰδιαίτερη χρονολόγηση καὶ εἶναι ἐνταγμένο μέσα στὴ μετάφραση τοῦ Νέπωτος.

Τὸ κείμενο, πού δημοσιεύουμε ἐδῶ, ἔχει τὸν τίτλο «Θέματα ὁποῦ ἐπαρέδιδεν ὁ Γεώργιος Ζαβίρας τῷ τότε μαθητῇ αὐτοῦ Κωνσταντίνῳ Ἐμμανουήλ» καὶ ἀναφέρεται σὲ διάφορα ζητήματα: ἀναλύει π.χ. τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως, μιλεῖ γιὰ διάφορα θρησκευτικὰ καθήκοντα τῶν χριστιανῶν, γιὰ τὴν πνευματικὴ κατάρτιση τοῦ ἐλληνικοῦ γένους, γιὰ τὰ ἑπτὰ θαύματα τῆς ἀρχαιότητος καὶ προπάντων παρακινεῖ τοὺς Ἕλληνας νὰ ἐνδιαφερθοῦν γιὰ τὴν παιδεία. Τὸ κείμενο, πού εἶναι πολὺ ἐνδεικτικὸ γιὰ τὴν πνευματικὴ κατάστασι καὶ ἰδίως γιὰ τὰ ἐνδιαφέροντα τῶν Ἑλλήνων τῆς Οὔγγαρίας στὴν ἐποχὴ τοῦ Ζαβίρα, δημοσιεύεται μὲ ἀμετάβλητη τὴ στίξιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν του.

«Προχθὲς ἐμίσθωσα ἕναν ἀμαξῆν διὰ νὰ πηγαίνω εἰς τὴν Αἰγόπολιν

¹ Βλ. Ἀνδρέα Horváth, Ἡ ζωὴ καὶ τὰ ἔργα τοῦ Γεωργίου Ζαβίρα, Budapest 1937, σ. 40.

καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν ὁδὸν δυνατὰ ἄρχισε νὰ χιονίζει, ἔμετανόησα ὅτι ἐπῆγα μὲ τὸ ἄμαξι, διότι εὐκολώτερον ἤθελαν ἦσται, ἐὰν ἐπῆγενα μὲ τὸ ἑλκυθρον. "Οταν ἐφθάσαμεν εἰς τὴν πόλιν δύσκολα ὑπήγαμεν, ἐπειδὴ ἡ προηγουμένη λάσπη ἐπάγωσεν, καὶ εἶτον λίαν ἀνώμαλος ἡ στράτα, μόλις γὰρ ἐγύριζεν ὁ τροχός, τότε δὺν ἀγχόναις, τὸν κύφωνα, καὶ τοὺς χαλινούς ἔκοψαν τὰ ἄλογα, ἐτζακίσθη καὶ ὁ μοχλός, μ' ἄλλον τοῦτο εἶχομεν καλὴν τύχην, ἐπειδὴ τὸ ἐπίσωτρον ἐκράτησεν τὸν τροχόν, καὶ οὕτως ὑπήγαμεν εἰς τὸ κατάλυμα, ἐκεῖ ἔχει ἡ φατρία (:ἐταιρεία:) χωριστὸν οἶκον, εἰς τὸν ὁποῖον καταλύουσιν οἱ πραγματευταί, ὅποταν ἐκατεβάσαμεν τὰ φορέματα, εὐθὺς ἄρχισαν νὰ σημαίνουν καὶ ὑπήγαμεν εἰς τὸν Ναόν.

Ἐπειδὴ εἶσαι χριστιανὸς γλυκύτατόν μου τέκνον, ἐλθὲ ἐδῶ, καὶ θέλω σὲ διδάξῃ εἰς τὴν χριστιανικὴν διδασκαλίαν: τὰ δόγματα τῆς πίστεώς μας, ὅλλα περιέχονται εἰς τὸ πιστεῦν εἰς ἕνα Θεόν, τὸ ὁποῖον διαιρεῖται εἰς 12 ἄρθρα. Τὸ πρῶτον ἄρθρον μᾶς διδάσκει, ὅτι εἶναι ἕνας καὶ μόνος παντοκράτωρ Θεός, καὶ ὅτι εἶναι εἰς τρία πρόσωπα, ἀπὸ τὰ ὅποια τὸ πρῶτον λέγεται Πατὴρ. Τὸ δεύτερον διδάσκει νὰ πιστεύωμεν εἰς τὸ δεύτερον πρόσωπον, τὸ ὁποῖον εἶναι ἕνας καὶ μόνος υἱὸς τοῦ πατρὸς, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐγεννήθη πρὸ τῶν αἰώνων, καὶ εἶναι εἰς μίαν οὐσίαν μὲ τὸν πατέρα. Τὸ τρίτον ὅτι ὁ υἱός, ὁ ὁποῖος καὶ λόγος λέγεται, ἐκατεῦθ' ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καὶ γεγωνὸς ἄνθρωπος ἐσαρκώθη διὰ μέσου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος εἰς τὴν κοιλίαν τῆς Παρθένου Μαρίας διὰ ἡμᾶς. Τὸ 4ον ἐσταυρώθη, πολλὰ ἔπαθε, καὶ τέλος πάντων ἀποθνήσκοντας ἐτάφη. Τὸ 5ον ἀναστήθη εἰς τὴν τρίτην ἡμέραν, καὶ ἐφανερώθη εἰς τοὺς μαθητάς του. Τὸ 6ον ὅτι εἰς τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν, ἀνέβη εἰς τὸν οὐρανόν, καὶ ἐκάθησεν εἰς τὴν δεξιάν τοῦ πατρὸς. Τὸ 7 μᾶς διδάσκει ὅτι θέλει ἔλθῃ εἰς τοὺς τελευταίους καιροὺς νὰ κρίνῃ τοὺς ζωντανούς καὶ τοὺς νεκρούς. Τὸ 8 ὅτι τὸ ζωοποιὸν Ἅγιον Πνεῦμα μόνον ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορεύεται, καὶ μὲ αὐτὸν προσκυνεῖται, καὶ δοξάζεται. Τὸ 9 ὅτι χρεῖα νὰ πιστεύωμεν εἰς μίαν καθολικὴν ἐκκλησίαν. Τὸ 10 ὅτι διὰ μέσου τοῦ βαπτίσματος ἡ προπατορικὴ ἁμαρτία πλύνεται καὶ συγχωρεῖται. Τὸ 11 ὅτι πρέπει νὰ ἀναμένωμεν τὴν κοινὴν ἀνάστασιν. 12 ὅτι ἀνίσως εἰς τοῦτον τὸν κόσμον κατὰ τὰς προσταγὰς τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ ἁγίου εὐαγγελίου θέλομεν ζῆσιν, εἰς τὸν ἄλλον κόσμον θέλομεν κερδήσῃ (:ἀπολαύσῃ:) ἐκεῖνα, ὅπου περὶ τῶν ὁποίων ὁ ἅγιος Παῦλος ὁμιλεῖ, ὅτι οὔτε ὀφθαλμοὶ εἶδεν, οὔτε αὐτίον ἤκουσεν, οὔτε νοὺς ἀνθρώπου ἐστοχάσθη περὶ τούτων.

Καὶ τοῦτο μάνθανε τέκνον μου, ὅτι 5 εἰσὶ τῆς ἐκκλησίας μας αἱ προσταγαί. 1. ὅτι ἕκαστος χριστιανὸς χρεωστῇ τοῦλάχιστον δὺν φοραῖς εἰς κάθε χρόνον νὰ ἐξομολογῇται εἰς τὸν πνευματικόν τὰς ἁμαρτίας του. 2. ὅτι τὸ ὀλιγώτερον εἰς δὺν φοραῖς τὸν κάθε χρόνον νὰ κοινωνῇ τὸ σῶμα τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. 3. ὅτι εἰς ἐκάστην κυριακὴν νὰ ἀκροάζεται

τὴν ἁγίαν Λειτουργίαν. 4. ὅτι νὰ νηστεύῃ εἰς τὰς τέσσαρας διατεταγμένας νηστείας, εἰς τὴν τετράδην καὶ παρασκευὴν. 5. ὅτι νὰ βοηθῶμεν τοὺς ναοὺς κατὰ τὴν κοινὴν συνήθειαν.

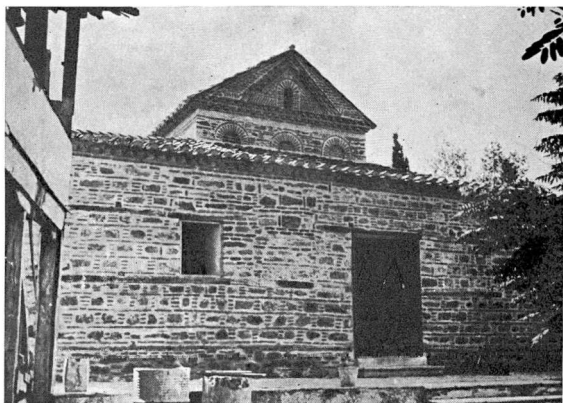
Ποτὲ δὲν ἔχω μεγαλτέραν λύπην, ὥσάν ὅταν μοῦ ἔλθῃ εἰς τὸν νοῦν ἡ τωρεσινὴ ἀθλία κατάστασις τοῦ γένους μας: αὐτὸ γὰρ ἐπειδὴ ἔχασε τὴν βασιλείαν, ἔχασε μὲ αὐτὴν, καὶ τὰς ὥραιάς ἐπιστήμας. Ἄλλα γένη ἤλθασιν ἀπὸ διαφόρων ἐπαρχιῶν τῆς Εὐρώπης, καὶ εἰς τὸν αὐτὸν καιρὸν, ὅπου οἱ Τοῦρκοι ἤρπαξαν τὴν βασιλείαν, εἰς τὸν αὐτὸν ἤρπαξαν καὶ τοῦτοι τὰ πολύτιμα βιβλία μας, οἱ Γάλλοι, οἱ Ἱταλοὶ, καὶ ἄλλοι, μεγάλη καράβια ἐφορτῶνασι μὲ αὐτά, καὶ τὰ ἐπῆρασιν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, διὰ νὰ εὐπρεπίσωσι τὸν ἑαυτὸν τους (:τοῦ λόγου τους:) μὲ τὸν κόπον τῶν ἄλλων, καθὼς ὁ κόραξ τοῦ Αἰσώπου· ἀναμεταξὺ τῶν ἄλλων, τὰ θεολογικὰ βιβλία, τὰ ὅποια ἡ ἀνῆκουσιν εἰς αὐτοὺς, ἢ τοὺς ὀδηγοῦσαν εἰς τὴν ἀλήθειαν, τὰ ἐκλείσαν (:ἐσφάλισαν:) εἰς τὰς βιβλιοθήκας των ὥσάν εἰς τὸν τάφον. ὦ πόνο! πῶς δὲν εὐρίσκεται τις ἀναμεταξὺ εἰς τὸ γένος μας, ὅπου νὰ πηγαίῃ εἰς καμμίαν βιβλιοθήκην, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τοῦλάχιστον ἓνα καὶ μόνον, τοῦτ' ἔστι διὰ νὰ τὸ ἀντιγράψῃ, καὶ νὰ ἐκδώσῃ εἰς τοὺς τύπους διὰ τὴν ὠφέλειαν ὅλου τοῦ γένους μας· ὅντως εἶναι ἄξιος παντοτεινῶν ἐπαίνων ἐκεῖνος ὁ περίφημος Εὐγένιος, ὁ ὁποῖος ἐξέδoto εἰς τύπους τὰ πονήματα τοῦ Βρυεννίου, καὶ ἀπὸ τὸ σκότος ἤφερεν αὐτὰ εἰς τὸ φῶς· ὁμοίως καὶ ὁ Νικηφόρος Θεοτόκης, ὁ ὁποῖος ἐξέδoto εἰς τοὺς τύπους τὰς ἐρμηνείας εἰς τὴν ἁγίαν γραφὴν. Ὡς ἂν ποτε, καὶ ἄλλοι ἄνδρες νὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ ἴχνη τῶν μεγάλων τούτων ἀνδρῶν.

Διὰ πολλὰ ἐπίσημα πράγματα καυχᾶται ἡ ἀρχαιότης, τὰ ὅποια οἱ παλαιοὶ συγγραφεῖς μὲ τέτοιαν πομπὴν τὰ ἐξωγραφίζουσι, ὥσάν νὰ ὑπερέβαινον πᾶσαν ἀνθρώπινον δύναμιν. Μεταξὺ τῶν ἄλλων γράφουσι περὶ τῶν Βαβυλωνικῶν τειχῶν, τῶν ὁποίων τὸ ὕψος ἦτον 200 ποδῶν, τὸ πλάτος δὲ (:φάρδος:) 50. 2) ὁ ναὸς τῆς Ἀρτέμιδος, τοῦ ὁποῖου ἡ εὐπρέπεια ὑπερέβαινε πᾶσας τὰς οἰκοδομὰς τοῦ κόσμου. Τὸ 3. ἦτον τὸ εἶδωλον τοῦ Ὀλυμπίου Διός, τὸ ὁποῖον κατασκεύασεν ἐκεῖνος ὁ περίφημος Φιδίας· αὐτὸ μὲ τέτοιαν τέχνην ἦτον κατασκευασμένον, ὥστε ὅπου εἰς αὐτὸ πᾶσαν τελειότητα ἠμποροῦσε νὰ εὔρῃ τις. Τὸ 4. αἱ Αἰγυπτιακαὶ πυραμίδες, αἱ ὁποῖαι ἦσαν τόσον μεγάλαι οἰκοδομαί, ὅτι ἂν τὰς ἐκίταξέ τις ἤθελε νομίση, ὅτι εἶναι ἐντέχνως κατασκευασμένα βουνά. Τὸ 5. ὁ κολοσσὸς τοῦ Ἥλιου εἰς τὴν νῆσον ρόδον, τὸν ὁποῖον ὁ Δημήτριος βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἐκατασκεύασε, τοῦ ὁποῖου τὸ ὕψος ἦτον 70 πηχῶν. Τὸ 6. ὁ τάφος τοῦ Μαισωλοῦ βασιλέως, τὸν ὁποῖον ἡ Ἀρτεμῆσια ἡ σύζυγός του, παρακινουμένη ἀπὸ τὸν μέγαν πόνον τῆς καρδίας της, ὠκοδόμησε. Τὸ 7. τὸ παλάτιον τοῦ βασιλέως Κύρου, τὸ ὁποῖον ἦτον κτισμένον ἀπὸ λαμπρά καὶ διαφόρων χρωμάτων μάρμαρα. Οἱ στῦλοι αὐτοῦ ἦσαν ἀπὸ χρυσῶν (:μάλαμα:), ἐν αὐτῷ ἦτον καὶ τὸ εἶδωλον τοῦ οὐρανοῦ, τὸ

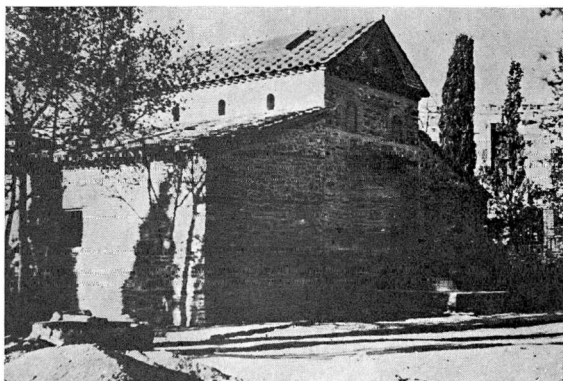
ὁποῖον ἔλαμπεν μὲ τοὺς ἀστέρας του· αἱ ἔδραι τοῦ παλατίου ἦτον ἀπὸ ἄργυρον, καὶ χρυσόν. Τὸ ἔδαφός του ἦτον ἀπὸ ἄσπρα (:λευκά:), πράσινα καὶ μελανὰ (:μαῦρα:) μάρμαρα.

Τοῦτα ἦσαν τὰ μεγάλα θαύματα τοῦ παλαιοῦ κόσμου, ἀλλὰ ταῦτα, ἐὰν μὲ τὸν ὀρθὸν λόγον τὰ στοχασθῶμεν, δὲν ἦτον ἄλλο παρὰ μία ματαιότης, καὶ τῆς καρδίας τῶν ἐθνικῶν καὶ βαρβάρων βασιλέων γεννήματα, πόσας πολλὰς χιλιάδας ἀνθρώπων ἐτυραννοῦσαν μόνον διὰ τὴν κατασκευὴν μιᾶς πυραμίδος, τί ὠφέλησεν ἡ πυραμὶς, ἦτοι ἐκεῖνος ὁ Κολοσσὸς εἰς τὸν κόσμον; "Οχι παραπάνω, πάρεξ ὅσον ὠφελεῖ μία ὑδάτειος πομφόλιξ (:φοῦσκα:) ἢ ἓνα ὄνειρο. Αὐτὰ δὲν ὀδηγοῦσαν τὸν ἀνθρώπον εἰς τὴν γνῶσιν τοῦ πλάστου Θεοῦ ἢ εἰς τὴν μάθησιν τῶν καλλῶν ἡθῶν ἢ εἰς τὴν ἀληθῆ ἀγάπην ἦτοι εἰς τὴν νόμιμον ἀλήθειαν, ἀλλὰ μᾶλλον παρεκιννοῦσαν τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὰ κακὰ ἦθη, εἰς τὴν ἀσελγῆ ζωὴν, ὅθεν φρονημότερον ἔκαμε ἐκεῖνος ὁ περιφήμος βασιλεὺς τῶν Ἑλλήνων ὁ Πτολεμαῖος, ὁ ὁποῖος ἀγκαλλὰ ἦτον ἐθνικός, μ' ἄλλον τοῦτο δὲν ἐπιθύμησε νὰ ἐξοδιάσῃ εἰς τέτοια μάταια πράγματα τὰ ἄσπρα του, ἀλλὰ ἐστοχάσθη διὰ νὰ κατασκευάσῃ ἓνα τέτοιον πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον νὰ εἶναι ὠφέλιμον ὅχι μόνον διὰ τὸν ἑαυτὸν του, ἀλλὰ καὶ διὰ ἄλλον τὸν κόσμον· διὰτὶ ἐπεμψε διαφόρους ἀνθρώπους, εἰς διαφόρους ἐπαρχίας, οἱ ὁποῖοι ἐσυνήθησαν ἀναρίθμητα βιβλία ἀπὸ ὅλλας τὰς γενεάς καὶ γλώσσας καὶ οὕτω ἐσύστησε μίαν μεγάλην βιβλιοθήκην, ἡ ὁποία περιεῖχεν 700.000, ἔγραψε δὲ μίαν ἐπιγραφὴν εἰς αὐτήν: ψυχῆς ἱατροῖον. Ἰδοὺ λοιπὸν πόσον διέφερεν ἡ πράξις τούτου τοῦ βασιλέως τῶν ἐλλήνων, ἀπὸ τὰ ἔργα τῶν ἄλλων βαρβάρων βασιλέων. "Ω τί ἀθάνατον ὄνομα ἄφησεν εἰς τοὺς μεταγενεστέρους χρόνους!

Αὐτὸς δὲν ἐνησχολεῖτο, οὐδὲ ἐξοδιάσεν εἰς τέτοια μάταια πράγματα, ἀλλὰ κατεσκεύασε μίαν πηγὴν, ἀπὸ τῆς ὁποίας ὅλος ὁ κόσμος ἐξήντηλε καὶ ἔσβυσεν τὴν δίψαν του, ἄναψε μίαν λαμπάδα, ἡ ὁποία ἐφώτισεν αὐτοὺς, οἱ ὁποῖοι ἦσαν εἰς τὸ βάρανθρον τῆς ἀμαθείας καὶ οὕτως ἄφηκε τέλος πάντων τοῦτο τὸ ἀθάνατον ὄνομα. Ἄλλ' οἱ βάρβαροι βασιλεῖς δὲν ἔκαμαν ἄλλο, παρὰ φωλεὰς τῶν κοράκων, καὶ σπήλαια τῶν ἀγρίων ζώων. "Ω ἄμποτε οἱ τωρεσῖνοι ἔλληνες νὰ ἀκολουθοῦσαν τὰ ἴχνη ἐκείνου τοῦ περιφήμου βασιλέως, διὰτὶ ἀφ' οὗ κατεπατήθη ὑπὸ τῶν Τούρκων τοῦ γένους μας ὁ εὐγενικός λαιμός, καὶ ἐβάλλθη ὑπὸ - κάτω εἰς τὸν ζυγὸν τῶν βαρβάρων, ἀπὸ τότε λίαν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὰ εὐγενῆ ἦθη τῶν προπατόρων αὐτῶν, καὶ ἄρχισαν νὰ ἀκολουθῶσι τὰ ἴχνη τῶν βαρβάρων Τούρκων. Κοινὴ εἶναι ἡ παροιμία, ὅτι φιλεῖ τὸ ὑπήκουον γνώμῃ τῇ τοῦ ἄρχοντος ζήλου βιοῦν. Τώρα ὅλην τὴν μακαριότητα αὐτῶν καὶ τὸ ἄκρον ἀγαθὸν θέτουσιν εἰς τὸν στολισμὸν τοῦ θέματος (:τοῦ κορμίου:) καὶ εἰς τὰ εὐμορφα φορέματα, ὅμως καὶ μὲ τοῦτο δὲν ἐξαρκοῦνται, ἀλλὰ πολλοὶ εἰς μάταια πράγματα τοῦτ' ἔστιν εἰς σφαιριστήρια, χαρτάκια καὶ κυβευτήρια ἐνασχολοῦνται.

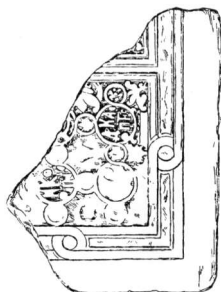
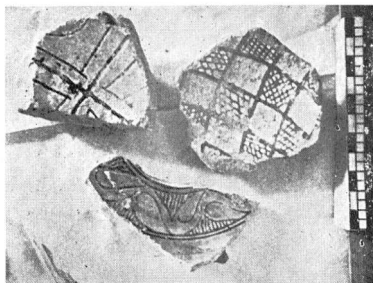
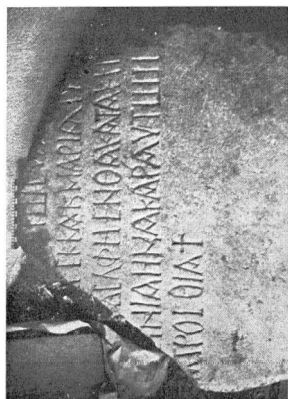
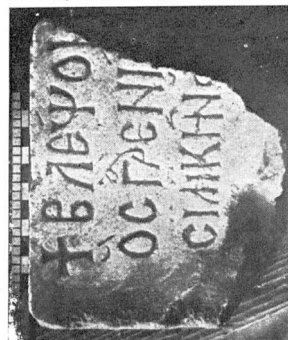

1. Δυτική πλευρά.

2. Ἀνατολική πλευρά.

Ο ΑΓΙΟΣ ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΟΡΦΑΝΟΣ ΜΕΤΑ ΤΑΣ ΕΠΙΣΚΕΥΑΣ

ΠΙΝΑΞ Β'

1. Ἡ ἐπιγραφή τοῦ Νίκωνος Καπανδρίτη, ὅπως ἀνευρέθη. 2. Ἡ ἴδια ἐπιγραφή, ὅπως ἐσώζετο κατὰ τὸ 1920. 3, 4. Ἐπιγραφὰι εὐρεθεῖσαι κατὰ τὰς ἐπισκευὰς. 5. Θραύσματα ἀγγελίων εὐρεθέντα ἐντὸς τῶν τάφων.

Καὶ οὕτω χάνουσιν αὐτὸν τὸν πολῦτιμον καιρὸν, ὅπου εἰς τὸν ὁποῖον ἐκεῖνοι, ὅπου εἰς τὴν νηπιότητά των δὲν ἔμαθον, τότε ἠμποροῦν νὰ μάθωσι τίποτε. Πόσον ἐπαινετὸν πρᾶγμα ἤθελεν ἦσται, ὅτι ἀνίσως ἐκεῖνοι, ὅπου θέλουσιν νὰ διατρίψωσι τὸν καιρὸν μὲ τέτοια ἀνωφελῆ παιγνίδια, νὰ ἐνασχολοῦντο τινὲς μὲν, εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀγίας γραφῆς, τινὲς δέ, εἰς θεολογικὰ βιβλία, εἰς τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἱστορίας, καὶ εἰς τὰ συγγράματα τῶν ἁγίων πατέρων, ἄλλοι εἰς τὰ φιλοσοφικὰ μαθήματα, εἰς τὴν κοσμικὴν ἱστορίαν, γεωγραφίαν καὶ εἰς ἄλλας τοιαύτας ἐπιστήμας· καὶ οὕτως ὕστερον θέλει ἀφαιρεθῇ αὐτὴ ἡ κατησχυνμένη νεφέλη τῆς ἀμαθείας, ἡ ὁποία σκεπάζει τὸ γένος μας, καὶ θέλει λάμψη ὁ ἥλιος τῶν μαθημάτων ἀναμεταξὺ μας· καὶ ἡ τιμὴ τοῦ γένους μας θέλει αὐξήσῃ μετὰ τῶν ἄλλων γενεῶν. Ὡμολογῶ, ὅτι πολλάκις, ὅταν εἰσέβαινα εἰς κανέναν καφιανέν, (ἰασημινεῖον·) μὲ δακρυρροοῦντα ὅματα, καὶ διεβρῆγμένην καρδίαν ἔκραζα τὸν Ἱερεμίαν καὶ τὸν πολὺδακρυν Ἡράκλητον διὰ νὰ κλαύσωσι μὲ ἔμνενα τὰ διεφθαρμένα ἦθη τῶν νέων τοῦ γένους μας. Ἐκεῖ ὁ ἄνθρωπος δὲν βλέπει ἄλλο, παρὰ τὴν μετὰ ἀνωφελῶν πραγμάτων διατριβὴν τῶν Ἑλλήνων. Ὁ ἀριθμὸς τοῦ γερμανικοῦ καὶ οὐγγαρικοῦ γένους οὕτως εἶναι πρὸς τοὺς Ἑλληνας ὡς μία μυριάς πρὸς ἓν, μ' ἄλλον τοῦτο, παραπάνω Ἑλληνας βλέπει ὁ ἄνθρωπος, ὅτι ἐνασχολοῦνται εἰς τὰ παιγνίδια παρὰ ἄλλας γενεάς. Τί δὲ κάμνουσιν ἐκεῖ; οὐχὶ ἄλλο, ἀλλὰ πρῶτον ματαίως χάνουσι τὸν τόσον πολῦτιμον καιρὸν, ὅπου εἰς τὸν ὁποῖον μὲ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν διαφόρων ἀξιολόγων συγγραφέων ἤθελαν διατρίψῃ τὸν καιρὸν αὐτόν· δεύτερον, ὅτι ἕκαστος αὐτῶν εἰς μίαν ἐσπέραν χάνει 4 καὶ 5 χρυσίνους, μὲ τοὺς ὁποίους τοιαῦτα πολῦτιμα βιβλία ἠμποροῦσε νὰ ἀγοράσῃ, τὰ ὁποῖα ἤθελαν ἦσται χρήσιμα, ὅσον διὰ διατριβὴν τοῦ καιροῦ καὶ τερπνότητα καὶ στολισμὸν τοῦ νοός, καὶ τόσον διὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἡθῶν· καὶ ἐπομένως, εἰς τὰ ἄλλα γένη ἠθέλασιν ἦσται εἰς μεγαλύτεραν τιμὴν, καὶ προσφιλέστεροι. Ὡ τι μεγάλη ἀνεσθησία! Τόσους χρυσίνους νὰ ἐξοδιάσωσι εἰς μίαν ἢ δύο ὥρας δὲν λυποῦνται, ἀλλὰ 10 ἢ 15 ὀβολοὺς νὰ δώσωσι διὰ ἓνα ἀξιόλογον βιβλίον, ἀπὸ τοῦ ὁποῖου ἠμποροῦσι νὰ μάθωσι εἰς ὅλην τοὺς τὴν ζωὴν, καὶ ὕστερον νὰ μείνῃ καὶ εἰς τὰ τέκνα τῶν τέκνων των, αὐτὰ τὰ λυποῦνται.

Ἀλλὰ ἤθελεν εἰπῇ τις, ὅτι ἀρκετοὶ (ἱκανοὶ) εἰσιν ἀναμεταξὺ τῶν νέων μας, οἱ ὁποῖοι ἀγαπῶσι καὶ συχνάζουσι εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰς τὰς βίβλους. Ἀποκρίσις. Ἐγὼ πλέον ἔχασα πᾶσαν ὑπομονήν! Ἐπειδὴ ὁμολογῶ ἐν ἀληθείᾳ, ὅτι δὲν ἰξεύρω κάμμίαν διαφοράν, μετὰ τῶν ἀμαθῶν καὶ τῶν πεπαιδευμένων νέων μας, καὶ εἰς πολλοὺς καλλίτερον ἤθελεν ἦσται, νὰ μὴν ἤθελαν μάθῃ, παρὰ ὅπου ἔμαθαν. Ναί, ἀληθῶς· αὐτοὶ ἀναγινώσκουσι βιβλία, ἀλλὰ ποταπά, (τὶ λογῆς;) ἢ τὰς Μυθολογίας τῆς Χαλημᾶς ἢ γερμανικάς, γαλλικάς, ἥτοι Ἰταλικάς ματαίως μυθιστορίας· ἢ ἐρωτικὰ καὶ ἀσελγῆ καὶ τὰ ἦθη διαφθείροντα οὐτιδανὰ βιβλία ἢ τὸ πλέον ὀλεθριώτερον, ὃ δυ-

στην ἐκείνη! μερικοὶ ἀναγινώσκουσι τὰ βιβλία τῶν φυσιστῶν, θεϊστῶν, ἐνθουσιαστῶν, ἀρνησιθεῶν, βλασφημοθεῶν καὶ ἄλλα τοιαῦτα, τὰ ὅποια κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, κατὰ τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ κατὰ τοῦ παντοκράτορος καὶ πλαστοουργοῦ Θεοῦ ἡμῶν λυροῦνται καὶ βλασφημοῦντα βιβλία ἀναγινώσκουσι, εἰς τοιαύτην ἀπόνοιαν ἐφθασαν οἱ ἄνθρωποι, σκόληκες ὄντες! εἰς τόντον ὑψώνονται, ὅτι ἀνυποστόλως συνάγουσι τὸν αἰλίον, τὴν ὄψαν, τὸν Παρνασσόν, καὶ τὸν Ὑμητόν, τὰ ὄρη, καὶ τὰ θέτουσιν ἐπάνω εἰς τὸν Ὀλυμπον, διὰ νὰ ἀναβῶσι, ὡς οἱ παλαιοὶ Τιτάνες εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ νὰ καταβάλωσι τὸν δημιουργὸν τοῦ κόσμου ἀπὸ τοῦ θρόνου αὐτοῦ. Ὡς πάντομος τόλμη! Ἡ ὁποία ὑπερβαίνει πᾶσαν ἄλλην τόλμην! Ὡς τι μεγάλη εἶναι ἡ μακροθυμία τοῦ κυρίου! καὶ τίνες εἰσιν ἐκεῖνοι, ὅπου τὰ τοιαῦτα βιβλία ἀναγινώσκουσι καὶ ἀντιμάχονται κατὰ τῆς πίστεώς μας; Αὐτοὶ εἶναι, οἵτινες οὔτε τὸ προπύλιον τῆς θεολογίας εἶδαν, οὔτε ἄκρω δακτύλῳ ποσὺς αὐτῆς ἐγεύσαντο. Ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἐπειδὴ ἔμαθαν μερικάς γερμανικάς, γαλλικάς, ἥτοι Ἰταλικὰς λέξεις καὶ ἀνέγνωσαν ἓνα ἢ δύο ἀπὸ τὰ εἰς τὴν πυρκαϊὰν ἀξιοκατάκριτα οὐτιδανὰ βιβλία, ἤδη δίκην Ἰκάρου, πετῶσιν ἐπάνω τῶν νεφελῶν καὶ μεγαλαυχοῦντες ἀλαζονικῶς καταλακτίζουσιν κατὰ τῆς ἁγίας ἡμῶν θρησκείας, κατὰ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν, καὶ κατὰ τοῦ πλαστοουργοῦ ἡμῶν καὶ οὕτω συγχωροῦσι πᾶσαν ἐλευθερίαν εἰς τὰ πάθη αὐτῶν καὶ καταποντίζονται εἰς τὰ βάθη πάσης κακίας, ἐπειδὴ κατὰ τὴν δόξαν αὐτῶν, οὔτε θεός, οὔτε ἄδης εἶναι».

Βουδαπέστη

ΕΝΤΕΝ ΦΙΟΥΒΕΣ